

Kerk & Woord

MAANDBLAD VAN DIE GEREFORMEERDE KERK DIE KANDELAAR

SKRIFOORDENKING:

PSALM 121: *Op pad*

Ons 'F'amilie: Familie Johan
en Elske Boersema

Lees meer oor:

- Christelike Onderwys in die Praktyk – Voorbereiding tot volwassenheid
- Himnologie – Waarna soek die musikale konteks?
- Plante in die Bybel: Tamarisk en moerbeiboom
- Naak in die hemel
- Ons vir jou, Suid-Afrika? Of...?

JAARGANG 71, NR 1/2 JANUARIE/FEBRUARIE 2024

INHOUDSOPGAWE

REDAKSIONEEL <i>Br Seakle Godschalk</i>	3	Ervaring met die donker wêreld van okkultisme en satanisme (3) <i>Prof Flip Buys</i>	15
SKRIFOORDENKING <i>Psalm 121: / Ds Erik van Alten</i>	4	Himnologie (10): Waarna soek die musikale konteks? <i>Br Braam van Tonder</i>	19
VANAF DIE KERKRAAD		GKSA en Teologiese Opleiding (2)	21
Kerklike stand: 21 Januarie 2024.....	7	Ons vir jou Suid-Afrika? Of ...? <i>Br Rob van der Kooy</i>	24
Verslag: Kerkraadsvergadering 23 Oktober 2023.....	8	Naak in die hemel? <i>Ds Pieter Boon, VGK Pretoria-Maranata</i>	27
Verslag: Kerkraadsvergadering 23 November 2023	9	KANDELAARTJIES <i>Sr Ellie Buys</i>	
ARTIKELS		Die Twaalf Artikels: Artikel 5	10
Christelike Onderwys in die Praktyk (deel 16): Voorbereiding tot Volwassenheid <i>Brs Rob van der Kooy en Pieter Bisschoff</i>	11	ONS 'FAMILIE:	
Plante in die Bybel (24): Tamarisk en Moerbeiboom <i>Br Seakle Godschalk</i>	14	Ons gesels met Johan en Elske Boersema.....	31

Kerk en Woord verskyn ses maal per jaar. Kopie moet asseblief voor die 15e van elke onewe maand by die redaksie wees. Stuur artikels asb. aan seakle@ess-sustainability.co.za in MS Word-formaat.

Redaksie: Seakle Godschalk (redakteur), Wim Drijfhout, Rian de Wind, Elsa Godschalk en Ard van de Wetering. | Administrasie: Kerkkantoor, Posbus 31527, Totiusdal, 0134

Opinies in artikels is dié van die skrywer, en nie noodwendig die van die redaksie nie. Die redaksie behou die reg voor om artikels te weier of veranderinge aan te vra. Opbouende repliek op artikels is welkom.

Hoe lieflik is u wonings, Heer der leërskaare ...

Redaksioneel

Br Seakle Godschalk

Die nuwe jaar het begin. 'n Jaar waarin ons op die Here mag vertrou om ons naby te wees en te lei in ons lewens. Ek glo ds Van Alten se matriekdiensoordenking is 'n gepaste beginpunt daarvoor, nie alleen vir die matrieks van verlede jaar nie, maar vir elkeen van ons. Die artikel oor Christelike onderwys in die praktyk sluit ook mooi aan by die oorgang van matriek na 'n post-matriek lewensfase, en veral ook die kosbare rol wat onderwysers daarin kan speel in hul toerusting van leerders. Dr Flip Buys se artikel oor satanisme lig enkele gevare van hierdie lewensfase uit.

Tydens die onlangse In U Lig-konferensie wat by die GK Carletonville gehou is, het dit weer eens duidelik geword dat slegs getroue Skrifbeskouing en Skrifuitleg ons deur die huidige verskille en geskille binne die GKSA kan navigeer.

Vir die jeug het ons hierdie keer nie net art 5 van die 12 artikels nie, maar ook 'n Bybelse blokraaisel. Geniet dit!

Ds Boon vestig die aandag op die probleem met verouderde terme wat ons soms in die psalmberyming aantref en wat dit veral vir jongmense partykeer moeilik maak om te verstaan wat hulle sing. Mag julle baat daarby vind.

Br Rob van der Kooy stel op sy kenmerkende wyse wat ons prioriteite as gelowiges individueel en gesamentlik in kerkverband behoort te wees: *die verkondiging van die ware, Bybelse leer, en die identifiseer en verwerp van alle valse leer in die kerk. Valse leraars en hul leer asook kerke wat op die verkeerde pad is, moet geïdentifiseer en aan die kaak gestel word, orals waar daar geleentheid voor is (2 Tim 4:2).* Mag ons dit almal ter harte neem.

Voor mijn ouders – Geeske Wiersma

God heeft uw donker huis
doorstraald met licht,
uw muren heeft Hij met Zijn
gouden glans behangen.
— wat kan een mens nog meer
van Hem verlangen
dan blij te wonen voor Zijn
aangezicht? -

God heeft uw dove oren
aangeraakt,
nu hoort u al Zijn vogels
psalmen zingen.
Zijn glimlach wijdt de dagelijkse
dingen,
Hij heeft uw beker overvol
gemaakt.

God roept u tot een leven in de
zon,
onder de hemel van Zijn
welbehagen.
Hij geeft u meer dan u ooit
durfde vragen:
de eeuwigheid die in de tijd
began!

Skrifoordekenking: Psalm 121

Ds Erik van Alten, VGK Maranata

(Hierdie oordenking is op 20 Oktober 2023 tydens die matriekdiens by die Gereformeerde Skool Dirk Postma gelewer)

Matrieks,

Hopelik het julle almal al gehoor van die bekende Afrikaanse wandellied: "As ek moeg word vir die lewe in die stad, lok my die wandelpad; in die veld pluk ek 'n wandelstaf van die naaste doringboompie af, en sing my wandellied, en sing my wandellied..." Nou ja, jul lewens gaan tans nie vanaf die stad na die veld, soos in hierdie lied nie, maar eerder in die teenoorgestelde rigting: vanaf die veld na die stad. Vanaf 'n redelik beskermde/veilige omgewing (ook en veral hier by Dirk Postma) na die wye wêreld van die werkslewe of die universiteitslewe met al sy uitdagings en verleidings. En vir hierdie reis in die grootmens-wêreld in wil ons (jul ouers, jul onderwysers) vandag vir julle ook 'n wandellied – 'n reislied – saamgee. 'n Reislied wat veral twee dinge vir julle leer:

- 1) Moenie na die berge kyk nie
- 2) Want jou Bewaarder slaap nie.

Hierdie reislied, Psalm 121, vorm in ons Bybels deel van 'n bundel reisliedere (Psalms 120-134). Reisliedere vir mense wat op pad is na die tempel in Jerusalem. Nou, van al vyftien hierdie reisliedere is Psalm 121 waarskynlik die een wat vir ons die beste beskrywing gee van die fisiese reis. Ons kry 'n lewendige prentjie van wat dit behels om op reis te wees. Dis 'n lang en moeisame reis, 'n reis wat soms weke lank geduur het – veral vir dié wat ver van Jerusalem af gewoon het. En op pad was daar allerhande

gevaare – die reisigers moes oor hoë berge gaan, waar hulle die gevaar van diep afgronde trotseer het; hulle moes deur donker valleie gaan, waar die gevaar van rowers gedreig het; ook was daar die gevaar van sonsteek as gevolg van die warm oosterse son; en daarby kon die aansienlike daling in temperatuur tydens die nag fataal wees, veral as jy gedurende die dag deur die son verbrand is.

Dit is dus nie verbasend dat die reisiger te midde van hierdie gevare na hulp soek nie: wie sal my op die pad bewaar? En die eerste wat hy volgens vers 1 doen, is om sy oë op te slaan na die berge. Wat sou hiermee bedoel word? Sommige dink dat die berge 'n aanduiding is van die berge waarop Jerusalem gebou is. Dit sou dus beteken dat die pelgrim in gebed sy aangesig gerig het na die berge waarop Jerusalem gebou is om so sy hulp by die Here te soek; dink aan Psalm 125:1: "Die wat op die Here vertrou, is soos die berg Sion wat nie wankel nie, maar bly tot in ewigheid". En gevolglik word die toepassing baie maklik deurgetrek na vandag: ons moet ook, wanneer ons in gevare en moeites verkeer, ons oë ophef na die berge, dus na die hemel, waar die Here woon. Ander dink weer dat dit hier gaan oor die berge as simbool van die gevare wat die reisiger moes trotseer: hoë berge, diep afgronde, donker valleie.

Maar ek dink ons moet die betekenis van die berge êrens anders soek... Gedurende die tyd toe hierdie psalm geskryf en gesing is, was die Beloofde Land naamlik vervuil van populêre heidense afgodsdienste. Ja, ongelukkig het 'n

groot deel van die Here se volk verval in afgodsdienste. En nou is dit belangrik om te weet dat hierdie afgodsdienste dikwels op die berge en op die toppe van die heuwels beoefen is. Dáár is die heiligdomme vir die verskillende gode gebou, dáár is die offers aan die afgode gebring. Dink maar net aan die Baäldienste in die tyd van Elia – wanneer Elia die volk bymekaar laat kom om in 'n soort tweestryd te laat beslis wie nou eintlik God is – die HERE of Baäl – dan laat hy die volk op *die berg Karmel* bymekaar kom. Want dit was, volgens die heidense geloof, Baäl se domein, sy tuisveld. Dáár was Baäl sogenaamd koning! En só was dit ook met baie ander heidense gode van daardie tyd; die berge was hul tuiste! Was jy dus in nood of het jy moeite geken, dan was dáár die oplossing – daar op die heuwels en op die berge kon jy altyd iets kry as beskerming teen die son en die maan en teen die gevare op die pad.

Dit is dan ook wat die gelowige reisiger van daardie tyd, tydens sy reis, op die berge en die heuweltoppe teëgekom het... Dus, wanneer die reisiger van hierdie psalm in gevaar kom of die gevare van die lang pad voor sy geestesoog sien, dan slaan hy sy oë op na die berge en vra: "Waar sal my hulp vandaan kom?" Of dalk beter vertaal: "Kom my hulp daarvandaan?" En ons verstaan hierdie vraag van die reisiger. Ons lewenspad is, net soos dié van die reisiger van Psalm 121, ook nie sonder gevare nie; jul lewenspad raak van hier af net gevaarliker. En die wêreld om ons heen – die wêreld van die afgode, staan gereed om die oplossings vir ons aan te dra. Ons leef, net soos die reisiger van Psalm 121, in 'n wêreld waar die bergtoppe vervuil is van kitsoplossings en goedkoop hulp. Ons hoef maar net "help!" te roep en die oplossings word van alle kante af aangedra. Vir enige sielkundige probleem, finansiële probleem, verhoudingsprobleem, verslawingsprobleem, werkprobleem – vir enige probleem het die wêreld 'n oplossing. En dit bring stryd... want moet ons hierdie

hulpmiddels aangryp? "Kom my hulp vanaf die berge? Nee! My hulp is van die HERE wat die hemel en die aarde gemaak het!" Om jou hulp van die berge te verwag eindig altyd in teleurstelling. Soos wat Jeremia in hoofstuk 3:23 van sy profesie sê: "Waarlik, tevergeefs verwag hulle dit van die heuwels en van die rumoer op die berge; waarlik, in die HERE onse God is Israel se heil." Ons verwag ons hulp nie van die skepping nie, nie van die geskape dinge nie, maar van die Skepper! Dit is die eerste deel van die reislied wat ons vandag vir julle wil saamgee: waar vind jy jou hulp op 'n lewenspad vol gevare en verleidings en dreigings? Slegs by die HERE, die Skepper van hemel en aarde!

Maar die reisiger gaan verder deur vir ons te vertel Wie hierdie HERE presies is. En die kernwoord wat in sy belydenis na vore kom, is die woord "Bewaarder" of "bewaar" – tot ses maal toe in hierdie kort psalm kom ons hierdie woord teë. Ons vind dieselfde woord ook in die seën van Numeri 6:24-26: "Die Here sal jou seën en jou *behoed* (bewaar!), die Here sal sy aangesig oor jou laat skyn en jou genadig wees, die Here sal sy aangesig oor jou verhef en aan jou vrede gee." Die Here sal jou seën en jou *bewaar* – God se bewaring wat Hy in sy seën belowe, is dus die krag waarmee die reisiger die reispad kan voortsit.

Die reisiger maak vervolgens duidelik wat hierdie bewaring konkreet inhou.

In die eerste plek sê hy dat die Bewaarder nie sluimer of slaap nie (vs 3 en 4) – jou Skepper is dus altyd wakker. Ja, Baäl, hy het lang middagslapies gevat, en een van die take van die Baälpriesters was juis om hom wakker te maak – en hulle was nie altyd suksesvol nie. Dit is juis waaroor Elia hulle spot tydens die tweestryd op die Karmel in 1 Konings 18. Maar die Skepper van hemel en aarde is Heer oor die tyd: Hy bewaar jou wanneer jy uit- of ingaan, jou begin en jou einde. Hy is saam met jou as jy vertrek; Hy

is steeds daar wanneer jy by jou bestemming aankom. Jy het nie nodig om op pad aanvullende hulp te kry nie. Hy is wakker en by jou ... elke treetjie van die pad.

Vervolgens sê die reisiger dat die Bewaarder die skaduwee aan ons regterhand is (vs 5) – hier gebruik hy die beeld van oorlog. In die oorlog het die soldaat naamlik die wapen in sy regterhand en die skild in sy linkerhand gehou. Die regterkant was dus grotendeels onbeskermd. Nou bely die reisiger dat die Here aan die onbeskermdede regterkant sal staan om hom te beskerm wanneer daar gevare dreig tydens die reis. Daar waar ons, tydens ons reis, die meeste kwesbaar is, daar kom die HERE tot ons beskerming.

Dan wys die reisiger verder ook nog op die gevare van die son en die maan (vs 6) – die Here sal sy volk só bewaar dat die warm oosterse son hulle geen kwaad sal aandoen nie, sodat hulle voort kan gaan met die reis. En snags, wanneer die koue dodelik kan wees vir die verbrande reisigers, sal die maan hulle geen kwaad doen nie. Dag en nag bewaar die Here sy volk, en kan hulle verder trek.

En ten slotte is daar nog die klimaks van die bewaring in vers 7 – watter onheil die volk ook al mag teëkom, wat hul reispad ook al belemmer, die Here sal daarvoor sorg dat hulle hul reisdoel bereik. Die Here sal hul siel, hul lewens bewaar. Die dood sal hulle nie oorval nie. Nou nie, maar ook in die ewigheid nie...

Dit is die belydenis van die reisiger van Psalm 121. Hierdie Bewaarder is vir die reisiger nie 'n veraf God nie, maar sy Emmanuel, "God met ons"! Vanaf jou uitgang tot jou ingang, in jou swak oomblikke, by dag en by nag, nou en tot in ewigheid, is die Here daar! En as gelowiges van die Nuwe Testament, as gelowiges wat leef nadat Christus mens geword en onder ons kom woon het, kan ons hierdie belydenis van harte erken. Dit is ook hoe ons ons God ken, Hy is by

ons en Hy is naby ons. Hy is daar wanneer ek uitgaan en ingaan, Hy is daar by dag en by nag, Hy is daar in elke gevaar, Hy is daar van nou af tot in ewigheid.

Matrieks, leer uit die belydenis van die reisiger van Psalm 121. Op jou lewensreis is jy nooit alleen nie. Die Here is altyd daar om jou te bewaar. Nee, dit beteken nie dat niks fout sal gaan nie. Ons leef immers steeds op hierdie sondige aarde; ons werk by dieselfde plekke as waar alle ander mense werk, ons koop by dieselfde winkels, ons sit in dieselfde lesinglokal, ons verkeer onder dieselfde druk, en uiteindelik word ons in dieselfde grond begrawe. Die groot verskil is egter: in elke treetjie, in elke asemhaling, mag ons weet dat ons deur God bewaar word, mag ons weet dat God by ons is. Hy bewaar ons van elke onheil, Hy bewaar ons siele vir die ewigheid!

Daarvoor het Hy immers sy eie Seun oorgegee ... sônder om Hom te bewaar. Vir drie ure duisternis was die Vader nie die Bewaarder van die Seun nie, was Hy nie daar vir Hom nie. So het God se kinders van die nuwe bedeling vir altyd 'n bewarende Vader. En wanneer Christus ná sy opstanding na die hemel opvaar, dan lig Hy sy hande op om sy dissipels te seën. Die seën van ons Hoëpriester as versekering van God se bewaring. En tot vandag toe nog bid Christus vir die bewaring van God se kinders. En dit is 'n volmaakte bede! Ons reis na die hemelse Jerusalem sal dus nie verydel word nie. Hoewel die Satan op die pad saam met ons reis en ons van Christus probeer aftrek, sal hy nie daarin slaag nie. En eendag sal ons die hemelse stad bereik.

Gaan die grootmens-wêreld in met hierdie reislied. Sing dit wanneer jy onder druk is by die werk, sing dit wanneer daar groot besluite voorlê, sing dit wanneer jy verlei word deur die oplossings wat die wêreld vir jou aanbied, sing dit wanneer jy jou pad op kampus moet vind. En

ouers, sing julle dit ook! Want as ouers verstaan ons die gevare dalk beter as ons kinders, maar dit maak ook dat ons soms krampagtiger en banger as hulle leef. Ook ons het daarom hierdie reislied nodig. Sing dit saam as gesinne: kom ons hulp vanaf die berge – vanaf enige iets wat die wêreld vir ons aanbied? Nee, ons hulp is van die

Here wat hemel en aarde gemaak het. Met hierdie reislied stuur ons julle op pad – mag die Here julle seën en julle behoed, mag Hy sy aangesig oor julle laat skyn en julle genadig wees, mag Hy sy aangesig oor julle laat skyn en aan julle vrede gee.

Kerklike Stand: 21 Januarie 2024

Geboorte:

28 Nov 2023 Rigan Archie, seuntjie van br Brandon en sr Bianca Harvey

14 Des 2023 Hanno Jan, seuntjie van br Albert en sr Carolien 't Hart

5 Jan 2024 Anje, dogtertjie van br Tiaan en sr Stefanie van de Wetering

11 Jan 2024 Inge, dogtertjie van br Klaas-Jan en sr Mareli van de Wetering

Gedoop:

19 Nov 2023 Luné Ellie, dogtertjie van br Lukas en sr Anneri Drijfhout

3 Des 2023 Lumarie Sybil, dogtertjie van br Johan en sr Sybil Wibbelink

14 Jan 2024 Rigan Archie, seuntjie van br Brandon en sr Bianca Harvey

14 Jan 2024 Hanno Jan, seuntjie van br Albert en sr Carolien 't Hart

21 Jan 2024 Inge, dogtertjie van br Klaas-Jan en sr Mareli van de Wetering

Belydenis van geloof afgelê:

3 Des 2023 Sr Sybil Wibbelink

Oorlede:

4 Jan 2024 sr Alida van der Kruk in die ouderdom van 86 jaar.

Kort Verslae Kerkraadsvergadering

KERKRAADSVERGADERING: 23 OKTOBER 2023

Opening en verwelkoming

Die skriba neem as voorsitter waar en open die vergadering met die lees van Psalm 148 waarna hy voorgaan in gebed. Hierna word Psalm 147:1 gesing.

Ordesake

Sekuriteit tydens en na eredienste. Die saak word verwys na die KVB. Daar word gevra om te kyk dat die noordhek self oop kan gaan as mens met die motor aan die binnekant voor die hek staan en daarna dan weer self toe gaan sodra die motor deur die hek is.

Katkisasie. Daar is 'n broeder by die VGK wat graag 'n gesprek met die katkisante wil hou oor sy ervarings as vlugteling. Dit word goedgekeur. Die praktiese reëlings word oorgelaat aan sr Idalet Nederveen.

Rapporte

Diakonie. Die verkorte notule van 31 Julie 2023 word voorgehou en bespreek. Met dank aan die diakonie.

KvB - Onderhoud van die kleuteroppasdiensvertrek. Hierdie vertrek word nie altyd netjies gehou nie. KVB sal 'n brief aan die naskoolsentrum stuur dat hulle die plek netjies agterlaat Vrydagmiddae. Br Henk Jonkers noem

dat hulle reeds gaan kyk het en dat hulle daaraan aandag gaan gee.

Begroting 2024 en verwante sake. Die kassier, br Wieger van der Veen, het te kenne gegee dat hy wil bedank. Die KVB kyk daarna om die kassier se werk minder te maak en dat hy dan kan aangaan. Andersins moet die KVB 'n ander persoon voorstel wat by hom kan oorneem. KVB moet vir die volgende breë vergadering iemand afvaardig met 'n konsepbegroting vir 2024.

Teologiese Studiefonds. Daar is 'n aansoek vir finansiële ondersteuning van teologiese student Sello Johannes Monareng. Die kommissie beveel dit aan en dit word deur die kerkraad goedgekeur.

Korrespondensie

'n Brief (Prayer letter) het ingekom van die Reformed Presbyterian Church of Central and Eastern Europe. Ds. Szoke Imre vra vir voorbidding vir sy bedieningswerk in die Miskolc gemeente (Hongarye).

'n Brief het ingekom van br Rien vd Meer waarin hy sy bedanking as argivaris meedeel. Die kerkraad bedank hom vir sy werk en aanvaar dit so.

'n Brief het ingekom waarin terugvoer gegee word oor die Emeritaatsversorgingstrust. Die kerkraad neem kennis.

'n Bedankingsbrief het ingekom van en oor finansiële steun aan teologiese student Morelife Mugadza. Die kerkraad neem kennis.

'n Brief het ingekom van die Jan Kriel Instituut waarin gevra word vir befondsing. Dit word verwys na die bondelkommissie.

'n Brief het ingekom van br Hans Schuring oor die uitgee van die gemeentefotoalbum. Dit word goedgekeur.

Die vergadering word afgesluit met dankgebed.

KERKRAADSVERGADERING 23 NOVEMBER 2023

Opening en verwelkoming

Die voorsitter open die vergadering met die lees van Psalm 148 en daarna gaan hy voor in gebed. Die vergadering sing Psalm 42:2.

Ordesake

Begroting 2024. 'n Konsepbegroting word voorgehou en bespreek. Daar is tans 'n tekort, en daar moet weer 'n beroep op die gemeente gedoen word om getrou hulle VVB-bydraes te maak.

Rapporte

Diakonie. Die verkorte notule van 28 Augustus 2023 word voorgehou en bespreek. Met dank aan die diakonie.

Bondelkommissie. Die aanbeveling van die bondelkommissie om nie 'n spesiale kollekte af te staan vir die Jan Kriel Instituut nie, word deur die kerkraad aanvaar. 'n Versoek van Topia vir finansiële steun insake "Training of Pastors in Africa" word ook afgewys, op aanbeveling van die kommissie.

Jaarverslag EBK. Die EBK se voorgestelde begroting word na die KVB verwys om in die amptelike begroting van die kerk opgeneem te word. Die bedrag wat voorgestel word, bly dieselfde as die vorige boekjaar.

Teologiese Studiefonds. Daar is 'n aansoek vir finansiële ondersteuning van teologiese student Njabulo Mhlanga. Dit word verwys na die studiefondskommissie.

Korrespondensie

'n Brief het ingekom van die GK Biermanskool insake die losmaking van proponent Quintin Venter as gevolg van sy mediese toestand. Die kerkraad neem kennis met empatie.

'n Brief het ingekom vanaf die Deputate Diakonale Sake (DDS) insake die verwoestende brande in die Noord-Kaap. Finansiële hulp word aangevra. Die kerkraad verwys die brief na die bondelkommissie.

'n Brief het ingekom vanaf die Christelike Seemansorganisasie insake finansiële steun. Dit word na die bondelkommissie verwys.

Die Gereformeerde Teologiese Akademie (GTA) het 'n reeks van sewe artikels versprei i.v.m die teologiese opleiding binne die GKSA, asook 'n klompie tipiese vrae en antwoorde hieromtrent. Dit word verwys na *Kerk en Woord*.

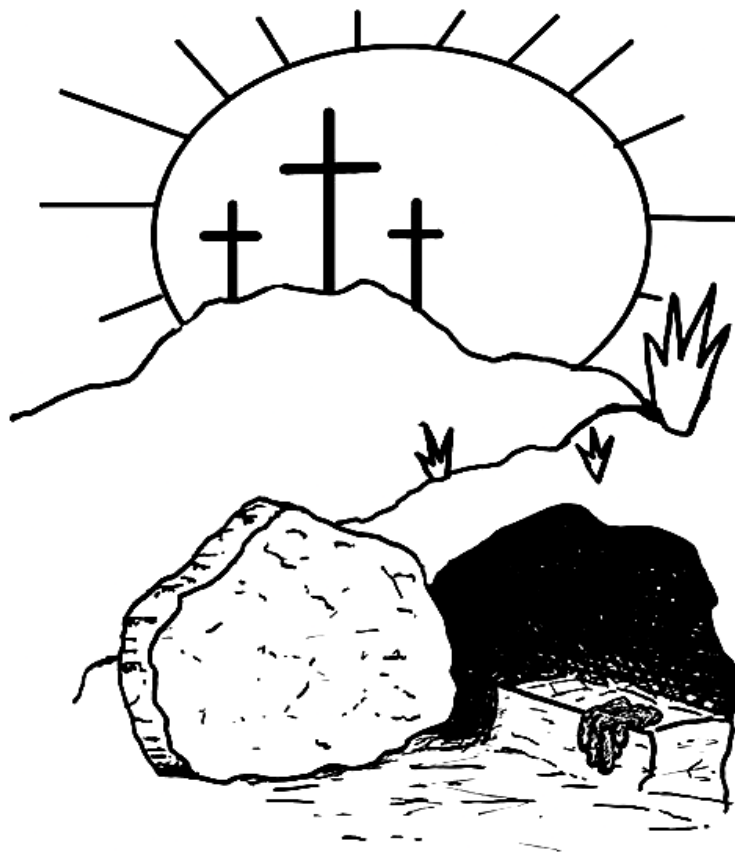
Die vergadering word afgesluit met dankgebed.

KANDELAARTJIES

Artikel 5

“...wat die derde dag opgestaan het uit die dood...”

(HK Sondag 17)

Wat beteken dit?

- Jesus Christus oorwin die dood asof ons die dood oorwin het
- Ons word geregverdig = ons sonde word weggeneem
- Ons verkry nuwe lewe
- Sy opstanding beteken dat ons sal opstaan.

CHRISTELIKE ONDERWYS IN PRAKTYK (16)

Vorbereiding tot volwassenheid

Brs Rob van der Kooy en Pieter Bisschoff

Doelwitte

Leerlinge kom in hul latere volwasse lewens gereeld voor groot uitdagings te staan. Dit sluit aspekte soos die kies van die regte lewensmaat, die keuse van 'n beroep of hul gemeenskapsbetrokkenheid in. Al vorm hierdie aspekte nie deel van 'n skool se voorgeskrewe kurrikulum nie, moet gelowige onderwysers moeite doen om hul leerlinge ook hierin na behore toe te rus.

Om die kind as gelowige volkome toe te rus

Gelowige ouers stuur nie 'n brein skool toe om daar deur die onderwysers onderrig te word nie, maar 'n kind. Dit doen hulle in die verwagting dat die skool die leerlinge sal help skaaf en vorm om as volwassenes volkome toegerus te wees. "Volkome" nie in die sin van sondeloos nie, maar volkome in die soeke na God se wil. Vir gelowige ouers, leerlinge en onderwysers is 'n skool dus veel meer as net 'n akademiese instelling wat leerlinge intellektueel voorberei vir hul latere lewens. 'n Christelike skool vorm eerder leerlinge om op alle lewensterreine in gehoorsaamheid aan die Here te leef.

Om die leerlinge in gehoorsaamheid op te voed verg toegewyde gebed en deurlopende harde werk. Leerlinge moet vanuit die Bybel by hul ouers, onderwysers en die kerk leer wat dit beteken om die Here hier en nou in alles te dien. Dit sluit

hul gesinslewe, die markplein, hul kuier rondom die braaivleisvuur en hul persoonlike vryetydsbesteding in. Vir onderwysers wat as werktuie in diens van die Here optree, wag daar dus 'n groot uitdaging om die leerlinge op alle lewensterreine vir hul volwasse lewens toe te rus.

Om man of vrou te wees

Die sekulêre wêreld waarbinne ons leef, glo nie meer aan die skeppingsorde wat God tussen man en vrou daargestel het nie. Vroue word aangemoedig om hul "man" in alle fasette van die samelewing te staan, en selfs homoseksuele huwelike het alledaags geword. Dieselfde tendens vind ons ook by baie skole. Dogters neem al meer deel aan sportsoorte soos sokker of stoei, wat vroeër net deur seuns beoefen is, en daar is by baie skole min of geen onderskeid meer tussen seuns en dogters se skooldrag nie. Hierdie en ander soortgelyke optredes veroorsaak dat seuns in die reël nie meer weet wat die Here van hulle as mans, en die dogters wat die Here van hulle as vroue verwag nie.

Onderwysers moet deur hul optrede aan die leerlinge wys hoe 'n gelowige man of vrou moet optree. Lamsakkige mans wat sukkel om orde te handhaaf of dames wat onvroulik optree, stel beslis nie 'n goeie voorbeeld aan die leerlinge nie. Daarteenoor is mans wat effektief leiding neem of onderwyseresse wat hulself mooi netjies versorg, weer goeie

rolmodelle. Daarom moet onderwysers gereeld met die leerlinge gesels oor hoe mans en dames teenoor mekaar behoort op te tree.

Die keuse van 'n lewensmaat

Die keuse van 'n lewensmaat is een van die belangrikste besluite wat 'n gelowige in sy of haar lewe moet neem. Gelowige onderwysers doen daarom moeite om hul leerlinge van jongs af vir hierdie keuse te begin voorberei. Dit is goed as laerskoolonderwysers reeds van jongs af vir hul leerlinge die gewoonte aanleer om vir 'n toekomstige lewensmaat te bid, al het hulle nie 'n idee wie dit gaan wees nie. Daardeur leer hulle dat 'n goeie eggenoot 'n gawe van die Here is en nie een of ander persoon vir wie jy 'n "wow"-gevoel ontwikkel het nie. Gebruik ook daardie paar los minute aan die einde van 'n periode om met die leerlinge oor "die liefde" te gesels. Wys hulle op die verskil tussen dít wat die media aan hulle as liefde voorhou en Jesus Christus se opofferende liefde aan die kruis. Leerlinge moet weet wat dit beteken wanneer die Here die huwelik tussen 'n man en sy vrou vergelyk met die band wat daar tussen Hom en sy kerk is.

Net soos met die bede om daaglikse brood (versorging) in die Onse Vader moet leerlinge ook leer dat die bede om die regte lewensmaat "werk" vereis. Die regte lewensmaat val, net soos brood, nie sommer uit die hemel op jou skoot nie. Gelowige onderwysers kan daarom ook op 'n persoonlike vlak die leerlinge help om hulle vir hul latere huwelik voor te berei. Dit kan hulle doen deur:

- Aan die dogters te verduidelik wat dit beteken om jou vir jou bruidegom te versier. Dogters moet leer om op hul voorkoms te let sonder om 'n oordrewe klem daarop te plaas. Net so moet die seuns weer leer dat hulle sekere fisiese takies, soos die omruil van 'n

motorband, moet kan verrig.

- Aan sowel seuns as dogters te leer watter take 'n man en 'n vrou binne die huwelik behoort te verrig. Dogters moet leer hoe om die huishouding te versorg, terwyl seuns weer kan oefen om allerhande instandhoudings-takies binne sowel as buite die huis te verrig.
- Aan leerlinge te verduidelik hoe belangrik dit is om op die regte plekke te wees waar hulle ander gelowige jongmense kan ontmoet. Dit is byvoorbeeld beter om by 'n universiteit met 'n Christelike karakter te gaan studeer as by een waar daar geen vereniging vir Christenstudente is nie.

Die waarde wat gelowige onderwysers op so 'n wyse aan leerlinge se lewens toevoeg, is van veel groter waarde as die feitekennis wat hulle op 'n spesifieke dag in 'n sekere klas geleer het.

Die keuse van 'n beroep

Elke leerling het sekere aanlegte of talente van die Here ontvang wat hom of haar meer geskik vir die een soort werk as vir 'n ander maak. By die keuse van 'n beroep heg baie leerlinge egter meer waarde aan beroepe soos ingenieurs of ouditeure, wat groot salarisse verdien, as aan beroepe soos onderwysers of verpleegsters, waar werknemers heelwat minder verdien. Sulke leerlinge dink geld bring geluk. Dit is nie waar nie. Gelowige onderwysers moet aan hul leerlinge verduidelik dat 'n mens net waarlik vervulling in sy lewe kan beleef as jy dít doen waarvoor die Here jou geroep het. Dan is werk nie vir jou 'n straf nie, maar 'n leefwyse waarop jy die Here met en deur jou arbeid dien. Gelowige werktuigkundiges, verkeerskonstabels, klerke of mediese dokters werk nie in die eerste plek vir 'n salaris nie, maar tot eer van God en tot heil van hul naaste.

Die belangrikste wyse waarop gelowige onderwysers hul leerlinge kan help om vir hul beroepskeuses voor te berei is om aan hulle die regte voorbeeld ten opsigte van hul eie beroepslewe te stel. Onderwysers wat by die leerlinge kla oor hul karige salaris, moeilike werkomstandighede of hul groot werkdruk, skep by leerlinge die indruk dat werk bloot 'n beslommernis is om 'n inkomste te genereer. Daarteenoor wys onderwysers wat met entoesiasme, ywer en toewyding hul taak verrig, dat werk as sodanig geen straf is, soos wat baie mense verkeerdelik oordeel nie. Al het elke beroep sy eie probleme en uitdagings (die effek van sonde op arbeid) bly dit 'n voorsondevalse opdrag om in diens van die Here te werk.

Gelowige onderwysers is sensitief vir die gawes wat leerlinge ontvang het en moedig hulle op 'n informele wyse aan om meer oor sekere beroepe uit te vind waarin hulle daardie gawes kan aanwend. Opmerkinge in dié verband kan dikwels leerlinge help om nie net hul eie talent te identifiseer nie, maar kan hulle ook help om beroepsmoontlikhede te vind waarin hulle hulself ten volle in diensbaarheid sal kan uitleef. Wees veral op die uitkyk na leerlinge met die nodige gawes om 'n predikant, sendeling of onderwyser te kan wees. Met sulke leerlinge moet ekstra bemoeienis gemaak word om aan hulle die noodsaak te verduidelik vir bekwame, goed opgeleide en roepingsgedrewe arbeiders in God se koninkryk. Wys hulle op die groot maar heerlike taak om die volgende geslag in die vrese van die Here te mag opvoed.

Gemeenskapbetrokkenheid

In Jesus Christus se hoëpriesterlike gebed, wat in die Evangelie van Johannes vir ons opgeteken is, bid Jesus tot sy Vader dat Hy nie die gelowiges uit die wêreld moet wegneem nie, maar hulle van die Bose moet bewaar. Net

soos die Vader sy Seun, Jesus Christus, na die wêreld gestuur het, word ons ook gestuur om deur ons woorde en werke God se wil in die wêreld te gaan verkondig. Gelowige onderwysers mag daarom nie leerlinge wêreldvreemd opvoed nie, maar moet hulle juis toerus om as 'n lig in die donker wêreld te skyn. Dit beteken beslis nie dat leerlinge in al die verkeerde genietinge van die wêreld moet deel om God se lig daar te laat skyn nie. Veel eerder moet leerlinge, soos rekrute in 'n weermag, in beskermende omstandighede toegerus word om later soos goed opgeleide soldate die Bose die stryd te kan aansê.

As deel van leerlinge se toerusting moet gelowige onderwysers vir meer senior leerlinge die geleentheid skep om in hul gemeenskappe betrokke te raak. In vakke soos Afrikaans en Engels kan leerlinge byvoorbeeld 'n brief aan 'n koerant of meningsblad skryf oor een of ander kontroversiële aangeleentheid. Op 'n soortgelyke wyse kan geografieleerlinge 'n omgewingsbewaringsprojek aanpak deur erosie te bekamp of 'n gedeelte wat besoedel is, skoon te maak. In lewensoriëntering kan die onderwyser weer leerlinge help om waardes wat hulle in die vak aangeleer het, op 'n praktiese wyse uit te leef deur byvoorbeeld blomme aan bejaardes in 'n ouetehuis te gaan gee of om blikkies kos vir minderbevoorregte kinders in te samel.

Deur sulke en talle ander soortgelyke projekte te loods, leer onderwysers aan hul leerlinge dat gelowiges ook 'n verantwoordelikheid het teenoor die gemeenskappe waarbinne hulle leef. Geen gelowige mag die Here in isolasie dien nie. Leerlinge moet van jongs af leer om hul lig só te laat skyn dat alle mense dit kan sien en hul Vader wat in die hemel is, daardeur te verheerlik.

Opsomming

Christelike skool vorm leerlinge om op alle lewensterreine in gehoorsaamheid aan die Here

te leef. Vir die Christenonderwyser wag daar dus 'n groot uitdaging om die leerlinge op alle lewensterreine vir hul volwasse lewens toe te rus.

Plante van die Bybel (24): Tamarisk en Moerbeiboom

Br Seakle Godschalk

Tamarisk

Die tamarisk is dikwels as skaduboom gebruik. Dit het mettertyd 'n eienaardige knoetsige vorm aangeneem wat daaraan 'n tipiese karakter verleen het. Jy kon groot tamariskbome herken. Dit het wydverspreid in die land Israel voorgekom.

Nadat koning Abimeleg van Gerar aan Abraham gesê het dat hy sien dat God in alles met hom is, en hulle woorde gehad het oor 'n waterput wat Abraham gegrawe het maar Abimeleg se manne met geweld afgeneem het, sluit hulle in Berseba 'n verbond. As deel van die herinnering aan die sluiting van dié verbond het Abraham 'n tamarisk daar geplant en die Naam van die HERE, die ewige God, daar aangeroep (Gen 21:33).

Daar word twee plekke genoem waar 'n tamarisk 'n bekende landmerk was; die mense het geweet as jy daar van *die* tamarisk praat: Gibeon en Jabes. Eerstens Gibeon, Saul se woonplek. Saul het met sy spies in sy hand op die hoogte onder die tamarisk gesit toe hy hoor dat Dawid en sy manne opgemerk is (1 Sam 22:6). Net hierna laat Saul die priesters en inwoners van Nob doodmaak omdat hulle aan Dawid brood en 'n swaard gegee het.

Dis ironies dat Saul later self onder 'n tamarisk, dié by Jabes in Gilead, begrawe is. Nadat Saul 'n neerlaag teen die Filistyne gely het, het hy op die gebergte van Gilboa selfmoord gepleeg. Die Filistyne het gekom en sy lyk en dié van sy seuns teen die muur van Bet-San in die omgewing vasgeslaan. Toe die manne van

Tamarisk

Jabes in Gilead, oorkant die Jordaan, daarvan hoor, het hulle uit dankbaarheid vir die feit dat Saul hulle aan die begin van sy loopbaan uit die Ammoniete se hand verlos het, die lyke van die muur afgehaal en onder die tamarisk in Jabes begrawe (1 Sam 31:13). Dit was vreeslik om so ver van sy eie woonplek begrawe te word. Later het koning Dawid die beendere van Saul en sy seuns opgegrawe en hulle behoorlik in die familiegraf in Sela begrawe (2 Sam 21:12,14).

Moerbeiboom

Die moerbeiboom is inheems aan Indië. Dit is egter aangeplant ter wille van die produksie van sy. Dit is 'n groot boom wat stewig in die grond geanker staan. Daarom was dit byna die onmoontlike om vir so 'n uitgegroeide moerbeiboom te sê: "Word onttortel en in die see geplant". Net so kan die geloof die byna onmoontlike vermag (Luk 17:6).

Moerbeiboom

Daar word nêrens in die Bybel verwys na die vrugte van moerbeie wat geëet is nie. Die ekonomiese belang van die moerbeiboom was die sy wat van sywurms geoes is wat op moerbeiblare geleef het. Sy is beskou as 'n duur en skaars materiaal vir klere. Wanneer die Here vir die afvallige volk uitwys hoe Hy hulle versorg en gekoester het, gebruik Hy onder andere verwysings na mooi klere soos fyn linne en sy (Eseg 16:10,13). Ook die afvallige stad Babilon, die hoer van Openbaring, het handel gedryf in kosbaarhede, insluitende sy (Op 18:12).

ERVARING MET DIE DONKER WÊRELD VAN OKKULTISME EN SATANISME (3)

Prof Flip Buys

Meer soortgelyke gevalle in daardie omgewing

Op 'n keer klop twee studente dringend aan ons voordeur. Toe ek oopmaak, sê 'n manlike student: "Oom, ek het met hierdie meisie in 'n studentekroeg gesels en toe kom ek agter sy het vreeslike probleme waarmee ek nie kan help nie, daarom het ek haar maar hierheen gebring". Ek het hulle albei ingenooi, maar hy wou nie inkom nie, sodat ek toe met haar alleen 'n gesprek gehad het.

Sy vertel my dat sy in 'n kamer naby die uiversiteit woon. Toe sy dié aand in haar kamer kom, sien sy allerhande visioene van bloed wat teen die meubels op die vloer afdrup. Sy het so geskrik dat sy weggehardloop het en in die studentekroeg gaan sit het. Sy sê toe dit is sataniste wat haar aanval met astrale projeksies.

Astrale projeksie is 'n sensasie dat jy uit jou liggaam uitbeweeg en dan allerhande vreemde

dinge kan sien. Dit kan veroorsaak word deur die gebruik van dwelmmiddels soos dagga, ketamine, of hallusinerende dwelmmiddels soos LSD. Navorsing hieroor het ook aan die lig gebring dat mense helder oordag aangeval kan word met toorkragte en die manifestering van demone en dat slagoffers dan erg getraumatiseer word. Seksuele sondes kan aan die duiwel 'n vastrapplek gee in mense se lewens.

Dr Walter Martin—'n erkende spesialis oor kultegroepe en die okkulte — het in een van sy geskifte aangetoon dat Satan mense kan aanval op enige faset van hul lewe wat nie onder die beheer van die Heilige Gees is nie.

Uit my verdere navrae kom dit uit dat sy intiem betrokke geraak het by 'n jongman wat haar ingelig het dat hy 'n satanis is. Sy het baie verlief op hom geraak en alles in haar vermoë gedoen om hom daaruit te kry, onder andere deur met sy ma te gaan gesels en saam met sy ma te bid dat hy tog bevry moet word.

Ek het 'n uur of twee met haar gesels en aan die einde van die gesprek het sy 'n gebed gedoen waarin sy teenoor die Here bely het wat sy self verkeerd gedoen het. Ek het haar ook aangeraai om die demone in die Naam van Jesus Christus te bestraf as sy weer sulke gesigte in haar kamer sien. Ek wou saam met haar na haar kamer toe gaan, maar sy verseker my toe dat sy nou so verlig voel, dat sy nie meer bang is nie en self na haar kamer sal teruggaan. In die gesprek het sy my vertel dat sy heeltemal losgeraak het van haar kerk en ek het haar aangemoedig om haarself weer by haar predikant te gaan aanmeld en by hul gemeente se aktiwiteite betrokke te raak. Sy was nie 'n lid van ons gemeente nie.

Twee weke later het ek met 'n skok besef ek moes meer opvolgwerk en nasorg gedoen het al was sy nie lid van ons gemeente nie, want toe kom sy en haar ouers, wat op 'n ander dorp woon, aan my deur klop. Hulle het haar kom haal by die plaaslike hospitaal want sy is daar opgeneem omdat ander studente haar daarheen gehaas het nadat sy die vorige aand 'n oordosis pille gedrink het om haar eie lewe te beëindig.

Ek vra toe vir haar of haar ouers alles weet van haar satanistiese vriend en wat sy alles met hom gedoen het. Dit blyk dat hulle niks daarvan geweet het nie. My reaksie was: "Ek kan sien jou ouers is baie lief vir jou en wil jou graag help, maar dan moet jy oop kaarte met hulle speel en hulle alles vertel wat jy twee weke terug vir my vertel het."

Sy vertel toe alles vir hulle en nog meer van die dinge wat sy saam met die satanistiese vriend gedoen het. Ek sien hoe loop die trane oor haar ouers se wange toe hulle stil na haar sit en luister. Dit was ontroerend om te sien hoe haar pa net sy arms om haar slaan en haar teen sy bors vasdruk toe sy klaar gepraat het. Hulle het my belowe dat hulle saam met haar na 'n predikant in hul eie dorp sal gaan om verdere advies en nasorg te kry.

Nog skokkende gevalle

Een van ons diakens bel my een Sondagoggend net voor ek op pad erediens toe is om te preek en nagmaal te bedien. Sy jonger broer wat besig was met militêre diensplig, was vir 'n week met verlof by sy ouers daar naby. Hy het die Saterdagmiddag laat van 'n kroeg af huis toe gekom en sy eie polse gesny en met die bloed teen die muur geskryf: "Ek probeer God dien maar ek kan nie." Omdat ek op pad kerk toe was, reël ek dat hy sy broer die aand ná kerk gaan haal en na my toe bring.

In die gesprek die aand kom dit toe uit dat hy ook by sataniste betrokke geraak het. Hy het die aand 'n gesigsuitdrukking van woede en vyandigheid op sy gesig gehad toe ons gesels. Na ongeveer twee ure se gesels kon hy nie tot die punt kom om 'n belydenis te doen van wat in sy lewe verkeerd gegaan het nie. Omdat dit baie laat geword het, het ek ons gesprek afgesluit met 'n gebed en gevra hy moet my die volgende aand weer kom sien sodat ons verder kan praat.

Toe hy die volgende aand opdaag, sien ek dadelik hy het 'n uitdrukking van vrede en verligting en selfs vriendelikheid op sy gesig. Ek noem dit en sê: "Jy lyk vanaand vir my na 'n ander mens. Iets het sedert gisteraand met jou gebeur. Wil jy my vertel?"

Hy vertel toe dat hy die aand nadat hy by my weg is, in sy kamer op sy knieë gegaan het en die Here gesmeek het om hom te help. Op 'n stadium het hy daar op sy knieë gevoel asof 'n swaar las van hom afval en hy kon alles in sy lewe in die gebed aan die Here vertel.

Omdat hy die volgende dag weer moes teruggaan om sy militêre diens voort te sit, het ek toe net met hom Efesiërs 6:10-20 deurgepraat en hom literatuur gegee om die volle wapenrusting van God aan te trek om staande te kan bly teen die aanslae van Satan.

Sataniste se verwoede aanval wanneer iemand daarvan wil losbreek

Op 'n dag kom vra 'n jong man wat besig was met opleiding om 'n polisieman te word, benoud my hulp. Ek het hom leer ken toe hy die vorige jaar in matriek was in 'n top hoërskool daar naby en hy saam met vriende by ons aan huis gekuier het.

Hy vertel my dat hy die Vrydagaand by twee ou skoolvriendinne gekuier het. Op 'n stadium het hy by hul huis uitgestap op die stoep om te rook; toe sien hy die hoofheks van die provinsie staan oorkant die straat en staar hom aan. Hy het nog haar naam ook genoem, wat ek nie hier sal noem nie. Die volgende oomblik voel hy iemand gryp hom aan die keel om hom te verwurg. Hy kon nie asem kry nie en strompel die huis in en skree benoud vir sy vriendinne: "Help, hulle gaan my doodmaak!"

Die vriendinne het nie verstaan wat aangaan nie, want hulle kon niks sien nie. Hulle het naderhand die plaaslike polisie geskakel en hulp gevra. Toe kom daar 'n ervare polisieman en hy kry toe 'n predikant wat kennis het van okkulte en sataniste. Die predikant het die demone wat hom aangeval het, bestraf en vir hom gebed en die ervaring van iemand wat hom wil verwurg, het weggegaan.

Maar die een vriendin is toe so getraumatiseer dat sy dit vir haar ma gaan vertel het en haar ma het vir haar gesê sy mag nooit weer iets met hom te doen hê nie. Sy versoek is dat ek asseblief met die vriendin moet praat om haar te kalmeer.

My antwoord aan hom was dat sataniste jou nie so sal aanval as jy nie self by hulle betrokke was nie. Hy moet my eers vertel of en hoe hy met hulle betrokke was sodat ons daaroor kan praat en bid en dan sal ek met die vriendin ook praat.

Hy vertel my toe dat van die studente by die universiteit wat sataniste is, hoërskoolkinders werf om by hulle aan te sluit. Hy is by hulle ingelyf en het ook aan allerhande aaklige dinge

saam met hulle deelgeneem. Onder andere het hulle in die nag op 'n geheime plek op die kampus seksuele orgies gehad. Hy vertel my dat hy ná sulke rituele so vuil gevoel het dat hy huis toe gegaan het en homself vir ure lank gebed het, maar nog steeds vuil gevoel het. Toe hy ná skool weg is uit die dorp na die polisiekollege op 'n ander dorp, het hy besluit hy breek nou met alles van die sataniste, maar besef toe hulle gaan hom nie sommer laat los nie.

Ek het aan hom verduidelik wat dit beteken wanneer Jesus sê: "As die Seun julle dan vrygemaak het, sal julle waarlik vry wees" (Joh 8:36).

Hy het toe self al die slegte dinge uit sy verlede in gebed voor die Here bely.

Daarna het ek ook beradingsgesprekke met die getraumatiseerde vriendin en haar ma gehad.

Dieselfde stryd in ander kulture

Heelwat jare later werk ek by 'n teologiese kollege in een van die ou tuislande.

'n Vrou (noem haar M) het by ons kom aanklop om as student aanvaar te word. Sy het vertel dat sy voorheen deur haar *abaphansi* (voorouergeeste) aangewys is om 'n sangoma (toordokter) te wees vir haar uitgebreide familie. Sy het inderdaad die opleiding as "vakleerling-sangoma" gaan doen en 'n ruk lank ook as een gepraktiseer, maar toe word sy baie siek en kom agter dat die toordokter se rituele haar nie help nie. Sy het toe aangesluit by 'n Afrika Onafhanklike Kerk (waarvan ek nie hier die naam noem nie). Daar het sy die amp van "profeet" beklee. Ek het haar toegelaat om inleidende klasse oor die kern van die evangelie en die eksklusiewe betekenis van Jesus as enigste Here en Verlosser te kom bywoon.

Toe gebeur daar baie eienaardige dinge: Sy het in die klas begin skree en iets soos stuiptrekkings

gekry - kompleteet soos iemand wat skree van pyn as sy geslaan word.

Ek het so iets nog nooit beleef nie en het dit aanvanklik probeer ignoreer, maar dit was naderhand so steurend dat ek die klas eers gestop het en die klas gevra het dat ons vir haar moet bid. Toe het sy kalmeer.

Ek het gevra waar sy woon en saam met een van die mees geestelik volwasse studente haar tuis gaan besoek. Tydens die besoek vra ek haar waar al die voorwerpe (fetishes) soos krale, slangvelle, armbande en beessterre is wat sangomas gewoonlik in hul rituele gebruik. Sy lig my in dat dit steeds in haar huis is. Ek raai haar aan om dit alles te neem en te verbrand en verduidelik: "Toe jy as sangoma gepraktiseer het, was jy 'n generaal in Satan se weermag. Al sê jy nou jy het daardie weermag verlaat, hang die uniform nog hier rond in jou huis. Die duiwel se engele (demone) sien dit en neem aan hulle het die reg om jou nou aan te val want hulle sien jou as 'n verraaier van Satan se weermag."

Toe ek meer uitvra oor die "profeetwerk" wat sy in die kerk doen, kom ek agter dat sy nog tipiese sangomarituele in daardie kerk uitvoer, maar dat sy enkele Bybeltekste totaal buite hul verband misbruik om haar rituele en praktyke na goeie Christelike gebruike te laat klink.

Sy het tydens die gesprek vreeslik begin huil en verduidelik dat haar eie familie – wat glo sy is nog steeds hul geestelike leier (profeet /sangoma) wat vir hulle intree by die *abaphansi*, waarvoor hulle in groot vrees leef, haar sal verdryf of selfs vermoor as sy regtig 'n radikale breuk daarmee maak en die fetishes verbrand. Sy het so erg trane en loopneus afgegee met haar voorarm dat ek naderhand my sakdoek vir haar aangebied het.

Ek en die student het vir haar gebid en sy het ná 'n besoek van drie ure kalmeer. Maar die volgende dag het sy na die kollege toe gekom en vir my gesê sy het nou besluit om eers haar

studie by ons te stop om haar te kan toespits op studie om matriek te behaal. Ongelukkig het ek haar nooit weer gesien nie. Die student wat saam met my die besoek gedoen het, het vir my gesê die matriekstorie is net 'n flou verskoning om nie reguit te sê dat sy darem nie so radikaal Jesus alleen wil volg en dien nie.

Hierdie soort vermenging van die Christelike godsdiens met ou Afrikagodsdiens (sinkretisme) is baie, baie wyd versprei in Afrika.

Toe ek enkele jare gelede ook in Nigerië en Suid-Soedan lesings gegee het oor die invloed van die Afrika-wêreldbeeld op voortgesette armoede, het kerkleiers in my klasse my vertel dat toordery en die gebruik van toorkragte en die vermenging van oeroue Afrikagodsdienste met 'n verkeerde en oppervlakkige gebruik van Bybeltekste ook in hul omgewings nog baie wyd voorkom.

Ek was ook 'n keer met 'n kort studietoer na die Rehoboth-sendingstasie in die New Mexico reservaat in die VSA. Die doel was om met sendelinge van die Christian Reformed Church van Noord-Amerika, wat onder Navajo Indiane sending doen, te gesels en vas te stel hoe hulle te werk gaan met die opleiding van predikante. Ek was verbaas toe een van die sendelinge my vertel hoe hy daar met Indiane te doen gekry het wat duiwelbesete was en op stadions gewelddadige aanvalle op hom gemaak het. Dit is duidelik: Satan en sy demone werk op dieselfde maniere in alle kulture.

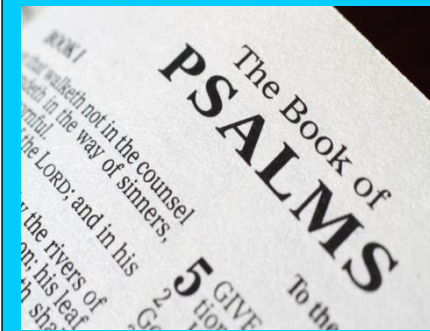
Ek het onlangs 'n akademiese artikel gepubliseer oor die relevansie van 'n gereformeerde verstaan van wat die Bybel leer oor Satan en demone vir Afrika. Dit kan by hierdie skakel afgelaai en gelees word:

<https://indieskriflig.org.za/index.php/skriflig/article/view/2426>

Ek is verbaas oor die terugvoer wat ek nou kry van hoe wyd dit in Afrikalande en selfs in Asië gelees word.

Wanneer ek terugkyk, besef ek dat die Here my op 'n pad gelei het om ook oor hierdie saak, waarvan ek voorheen eintlik niks geweet het

nie, 'n verskil in mense se lewens te probeer maak en 'n bydrae te lewer om vanuit 'n reformatoriese perspektief hieroor te besin.

Himnologie deel 10 (slot): Waarna soek die musikale konteks?

(Oorgeneem met erkenning aan Die Boodskapper)

Br Braam van Tonder

Is die musiek in die kerk net 'n verbreking van die stilte? Gee dit die prediker 'n kans om 'n slukkie water te neem? Sing ons geestelike liedere soos Kolossense 3:16 ons vermaan?

Uit die vorige artikels blyk dit duidelik dat musiek, of enige ander liturgiese aksie buiten die prediking, net so belangrik as die prediking self is. Jakobus 2 spreek van die nutteloosheid van die geloof sonder die werke en verwys in vers 10 na totale skuld indien een van die gebooe nie gehoorsaam word nie. Die suiwerheid van die Woordbediening is belangrik, maar so ook die res van die erediensinrigting, asook ons verkondiging en lewe na buite. 1 Korintiërs 11:29 bevestig dit ook by die gebruik van die nagmaal, naamlik dat elkeen wat op 'n onwaardige wyse by die tafel aansit, 'n oordeel oor homself bring. Ons sing dus nie maar net van Sondag tot Sondag nie. Ons aanbid deur ons sang. Ons rig al ons aktiwiteite op God, soos Hy dit van ons eis (vgl. Ps 50:14).

Die musikale konteks wat in hierdie reeks artikels behandel is, het getoon hoe kerkmusiek ontwikkel het: Bybelse liedere, reformatoriese liedere, gesange en die uitvoerpraktik binne 'n erediens. Hierdie finale artikel kyk na die liturgiese kerkjaar.

Groot momente binne die liturgiese kerkjaar

Binne 'n gesonde balans kry 'n mens dikwels die waarheid. Aan die een kant is die Roomse Kerk, wat die liturgiese jaar so fyn beplan om almal en alles te vereer, dat reformatore teen die afgodery van "heiliges" uitvaar. Aan die ander kant is die reformatore dalk té anti-Rooms, wat veroorsaak dat die liturgiese kerkjaar verskraal word tot Kers- en Paasfees, met Pinkster vir die wat baie heilig leef (die sogenaamde "trou-doop-graf-Christene", met 'n nagmaal so nou en dan).

Daar is egter twee benaderings wat baie doelgerigtheid aan gemeentesang kan gee:

1. 'n Beplande liturgiese kerkjaar met momente soos die volgende:

- Hervormingsondag
- Ewigheidsondag
- Advent (gewoonlik vier weke voor Kersfees)
- Kersfees
- Jaarwisseling
- Epifanie
- Doop van Christus
- Die erediens: Lof en aanbidding, gebede, geloofsbelydenis, die Woord van God, die

sakramente, die gemeenskap van gelowiges

- Lydenstyd
- Palmsondag
- Goeie Vrydag
- Paassondag
- Opstandingstyd
- Hemelvaart
- Pinkster
- Drie-eenheidsondag
- Die jeug/kind
- Die kerk
- Die wêreld
- Vrouedag
- Klaagliedere
- Bartholomeusnag
- Lente
- Skepping en onderhouding
- Die Onse Vader: bedes 1-6 (kan tot ses weke dek)
- Hervormingsondag

Alhoewel hierdie 'n breedvoerige lys is, kan daar ook bygevoeg of weggeneem word. Die jaarwisseling, seisoenveranderings, Vrouedag of

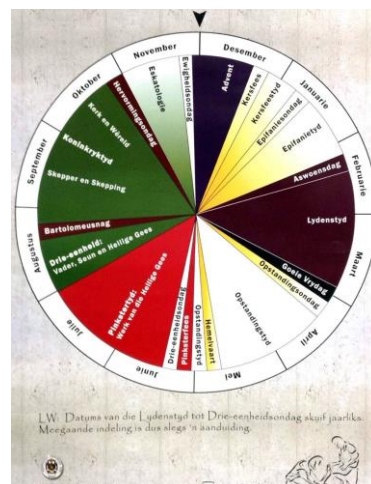
Bartholomeusnag kan bestempel word as nie-amptelike feesvieringe wat nie van toepassing op die erediens is nie.

2. Periodieke tydperke

Die voorstel van periodieke tydperke kan van bogenoemde dele gebruik en/of tematiese tydperke volg. Reeksprediking of tematiese wisselwerking binne 'n gemeente kan 'n hegte eenheid vorm. 'n Bybelse indeling wat gebruik kan word, kan soos volg lyk:

- Pentateug
- Rigters en Konings
- Wysheidsliteratuur
- Groot en klein profete
- Vier Evangelies – Blye Boodskap
- Pauliniese briewe
- Algemene briewe
- Apokaliptiese boeke
- Geskiedenisboeke

Prediking, liturgiese musiek, Bybelstudies of enige ander kerklike aktiwiteite, kan eenvormigheid in hul handeling verkry deur deeglike beplanning ten opsigte van die kerklike jaar. Dit sal die gemeenskap van die heiliges stimuleer en saamsnoer tot ware aanbidding.

GKSA EN ONS TEOLOGIESE OPLEIDING (2)

2. WAAROM DIE KURATORE MOES OPTREE

Indien die kuratore vanaf Sinode 2018 niks gedoen het nie, sou tot en met 2023 geen gesprek met die NWU kon plaasvind nie. Terwyl die NWU baie duidelike geluide gemaak het om die 2006-ooreenkoms te beëindig. Hiervoor geld 'n driejaar wedersydse kennisgewing-tydperk.

Indien die NWU in 2019 wel daartoe sou oorgaan, beteken dit dat daar einde 2022 geen ooreenkoms tussen die NWU en die GKSA meer bestaan nie. Ons sou 2023 ingaan met die volgende twee werklikhede:

- Leermateriaal waarop die NWU besluit, word aan ons kandidaatstudente onderrig. Ons belydenisgrondslag kan in gedrang kom.
- NWU kan enige dosent in die fakulteit aanwys om aan kandidaatstudente onderrig te gee. Dit kan die deur oopmaak dat persone teen die belydenisgrondslag van die GKSA onderrig gee.

Vir die kuratore was en is hierdie twee punte ononderhandelbaar. Sowel inhoud as dosent bly gebonde aan die kerke se belydenis.

Binne die besluit van Sinode 2018, waarin die kuratore die noodsaak ooreenkomstig die regulasies van die Raad op Hoër Onderwys (RHO) moes vasstel, moes die kuratore optree.

Want die kuratore het as opdrag: **die voorsiening vir**, die sorg van en die toesig oor

die diens van predikantsopleiding (Prospektus TSP, 2014).

Ook moet die kuratore sorg dra vir die beroepe professore. Dit sluit in hul beskerming as personeel van die NWU sodat hulle steeds hul roeping kan uitvoer binne hul ondertekening-formulier (waarmee hulle hulself tot die gereformeerde belydenis verbind).

Ja, die kerklike opleiding sou sonder ooreenkoms met NWU (of enige ander tersiêre instelling) kan voortgaan. Hiervoor het die GKSA al vanaf die beginjare 'n teologiese skool opgerig.

Sedert 1882 was dit ook vir die kerke belangrik dat die opleiding akademies gegradeer word. Opleiding moes van 'n hoë standaard wees. Wat in 1882 die eerste tree was van 'n akademiese kwalifikasie by die Gill-Institute in Somerset-Oos, later jare die graadstudie by UNISA, het sy voetstappe geplaas in 'n ooreenkoms tussen die GKSA en die PU vir CHO in 1945, en toe die ooreenkoms tussen die GKSA en NWU in 2006.

Met die verwikkelinge na 'n institusionele oudit van die NWU deur die RHO in 2015 was dit baie duidelik: die pad vanaf 1945 is nie meer vir die voete van die GKSA beskikbaar nie.

Om met die werklikhede wat aan die ontwikkel was, niks te doen nie en te wag dat die kerke in Sinode 2023 moes gaan besin oor 'n pad vorentoe, sou én ons beroepe professore én ons kandidaatstudente aan risiko blootstel. Waarin die kuratore oordeel dat die belang van kerke

gedien moet word. Want die opleiding word uiteindelik in die kerke bedien.

Daarom het die kuratore aktief, en in sekere opsigte pro-aktief, opgetree. Ons teologiese opleiding in amp en akademie moes bly binne die Bybel en die belydenis. Daarom die GTA, waaroor die kerke toe saam in Sinode 2023 besluit het.

3. WAT GEBEUR NOU MET DIE TEOLOGIESE SKOOL?

Die kerke het van die begin af duidelik verstaan dat predikantsopleiding die taak van die kerke is. Hiervoor is die eerste teologiese skool te Burgersdorp gevestig.

Al het die kerke toe al ook die belangrikheid van akademiese vorming erken, het die predikantsopleiding steeds by die Teologiese Skool plaasgevind. Die Teologiese Skool is 'n skool vanuit die kerke, vir die kerke.

Selfs al het die teologiese studente in die vroeër jare hul grade aan UNISA verwerf, en sedert 1945 in 'n ooreenkoms met die PU vir CHO hul grade aan die PUK verwerf, en sedert 2006 in 'n ooreenkoms grade aan die NWU verwerf, het dit die plek en taak van die Teologiese Skool nooit in gedrang gebring nie.

Kerk en staat (in hierdie konteks die universiteit) bly twee selfstandige inrigtings. Tussen die twee vind samewerking en wisselwerking plaas, maar die een neem nie die plek van die ander een in of oor nie.

Met die besluit van Algemene Sinode 2023 om die totstandkoming van die GTA te aanvaar, neem die GTA nie die plek van die Teologiese Skool in of oor nie.

In Nederland het die Christelijk Gereformeerde Kerken 'n ander roete gevolg. Die Theologische School in Apeldoorn is omskep in die Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA). In beginsel gee die kerke die teologiese opleiding prys aan die toesig van die staat.

Met die veranderinge wat in Suid-Afrika sedert 1997 (die Wet op Hoër Onderwys) begin intree het, het die werklikheid uiteindelik gekom, wat in die minderheidsrapport by Sinode 1945 voorsien was oor die verhouding GKSA en die PU vir CHO. Die werklikheid is dat die kerke geen toesig meer het oor die leerinhoud en dosente in die akademiese opleiding van ons kandidaatstudente nie.

Die GTA is (om dit kortweg te stel) gestig om te fokus op die akademiese vorming van die studente. Die Teologiese Skool bly die skool vanuit die kerke en vir die kerke.

Predikante wat dus tot die vierde diens (doktor-amp) beroep word, verrig hul diens aan die Teologiese Skool. Hulle is beroep om predikante op te lei, ooreenkomstig die vereistes wat die kerke stel (waaroor o.a. die Nasionale Sinodes van 1936, 1991 en 1994 besluite geneem het).

4. VERHOUDING GTA EN TEOLOGIESE SKOOL

Die doel van die GTA word in sy Akte van Oprigting uiteengesit:

1. *Die voorsiening van opleiding vir die bedieningsbehoefte, in besonder dié vir GKSA, maar nie beperk tot die GKSA nie.*

Nota: Hierdie bedieningsbehoefte is baie wyer as net opleiding van predikante. Die verslae wat sedert 2000 by verskillende algemene sinodes gelewer is, wys die noodsaak uit van ander behoeftes in die bediening. Daarom dat vir die toekoms gewerk word aan die beskikbaarheid van kort kursusse (o.a. vir ouderlinge, pastorale begeleiding, evangeliste of helpers) waardeur persone ook kwalifikasies kan verwerf indien so 'n persoon homself/haarself verder akademies wil bekwaam.

2. *Die tweede doel sluit dan soos volg aan: Die aanbied van gehalte hoër onderwys en opleiding in verskillende programme.*

Nota: van belang is, in ons verantwoordelikheid teenoor God, om nie bloot akademie aan te bied

met die oog op akademiese kwalifikasies nie, maar om studente ook in hul persoon te vorm. Nie alleen vir gereformeerde studente nie, maar ook as studente van ander kerke by die GTA wil studeer.

Die prentjie is groter as net die GKSA. Die Gees wys ons in die Bybel op die koninkryk van God.

3. *Om betrokke te wees in navorsing en die navorsing te bevorder.*

4. In aansluiting by punt 3, *die reformatoriese teologie uit te bou en te versterk op basis van die Bybel en die Drie Formuliere van Eenheid* (Heidelbergse Kategismus, Nederlandse Geloofsbelydenis en Dordtse Leerreëls).

5. *Om die GTA te posisioneer as 'n akademie van uitnemendheid op die Afrika-kontinent, wat ook wêreldwyd deelneem om die reformatoriese teologie uit te bou.*

Die doel van die Teologiese Skool is om aan die behoefte van die kerke te voorsien in die ampsopleiding van studente om bedienaars van God se Woord te kan wees in die kerke, ter wille van die koninkryk van God.

Wat sal dan die verhouding wees tussen GTA en Teologiese Skool?

Terwyl die Teologiese Skool as 'n skool van die kerke, vir die kerke, afgeronde kandidate lewer vir bediening, lewer die GTA dieselfde kandidate wat teologies wetenskaplik goed toegerus is. So word aan die behoeftes van die kerke binne die GKSA voorsien.

Die GTA mag wel 'n selfstandige akademiese instelling wees (Privaat Hoër Onderwysinstelling), maar wil tot diens wees van die GKSA (en daarin tot diens van die Teologiese Skool). Maar dan nie net tot diens van die GKSA nie, maar tot diens van die koninkryk van God. Daarom sê punt 1 van die doel: *nie beperk tot die GKSA nie.*

Die dosente by die GTA moet gereformeerd wees (getrou aan Skrif en belydenis). Dit lyk tans of hierdie dosente ons eie beroepe professore sal wees. Hulle word steeds beroep deur die beroepingsvergadering van die kuratore en kan dan ook beskikbaar gestel word aan die GTA as dosente. Wanneer akademiese opleiding ook aan studente uit ander kerke gegee moet word, kan dit gebeur dat ander dosente daarvoor gebruik word. Maar dan steeds gereformeerd (Skrif en belydenis).

5. GTA EN DIE STAAT

Die oprigting van die GTA begin met die stig van 'n maatskappy sonder winsbejag. So 'n maatskappy (binne die Maatskappyyewet 2008) moet aan sekere regulasies, soos in die wet voorgeskryf, voldoen.

Daarvoor moet die maatskappy se bestuur jaarliks ook verslag doen aan die betrokke owerhede. Net soos bv die Admin Buro jaarliks verslag moet doen oor die bestuur van die kerke se fondse aan die Suid-Afrikaanse Inkomstediens (SAID) en aan die FSCA (Finansiële Sektor Gedragsowerheid). Waarvoor? Om seker te maak dat ons binne die bepalings van die wet optree. Dat gesonde bestuursbeginsels toegepas is (soos bv in die King IV-verslag uiteengesit).

Om akademiese kwalifikasies aan studente te kan toeken (hoër sertifikaat, nagraadse diploma of 'n B-graad) moet die GTA by die Departement Hoër Onderwys geregistreer word as 'n Privaat Voorsiener van Hoër Onderwys (Privaat Hoër Onderwysinstelling – PHO). Daarvoor moet sy akademiese programme geakkrediteer en geregistreer word by die Raad op Hoër Onderwys (RHO) en die Nasionale Kwalifiseringsowerheid (SAQA). En dan moet die GTA daarna as maatskappy by SAID vir belastingvrystelling registreer.

In 'n sekere sin, gekwalifiseer, is daar 'n vorm van staatstoetsing oor die GTA as 'n PHO.

Met verslagdoening aan die Departement van Hoër Onderwys en institusionele oudits deur die RHO wil die staat weet: Bly julle by die reëls? Is julle opleiding op standaard? Die belangrike is dat die integriteit van akademiese programme beskerm word.

Maar die staat het, in terme van sy eie wetgewing wat in sy regulasies omskryf word, geen sê oor wie as dosente aangestel word nie en ook geen inspraak by die inhoud wat aan studente geleer word nie. Hierdie inspraak kom uit die kerke, want die kuratore moet elke drie jaar aan die kerke in algemene sinode verslag doen. Die

kerke wat saamkom in algemene sinode, beoordeel saam en skryf, deur middel van opdragte aan die kuratore, die inhoud voor.

Die staat het wel 'n inspraak by openbare universiteite oor aanstelling van personeel en kurrikulum. Die mees onlangse voorbeeld is dat die NWU sy LLB (regte)-program moes opskort totdat aan sekere voorskrifte van die staat voldoen is.

Met die GTA is die teologiese opleiding (in ampsopleiding en akademiese vorming) volledig in die hande van die GKSA.

Ons vir jou Suid-Afrika? Of . . . ?

Br Rob van der Kooy

Met verbasing kan 'n mens kort-kort kennis neem hoe baie aandag die talle probleme in die land in preke en gebede in eredienste in kerke van die GKSA gegee word, en hoe min aandag die probleme in God se kerk, die bruid van Christus, kry. Die kerk – liggaam en bruid van Christus – is mos die Godgegewe instrument om die wêreld tot beter insigte te laat kom, terwyl die probleme, oftewel uitdagings, in God se kerk eerder groter as kleiner word, ook in eie geledere?

Gelowiges moet tog weet dat die enigste manier om al die ellende in die wêreld en ook in ons land effektief aan te spreek, is om eers God se koninkryk en sy geregtigheid te soek. Die res sal volg (Matt 6:33). Let wel: *soek eers God se koninkryk en sy geregtigheid*, nie met die doel om by die res uit te kom nie; die res volg vanself!

Moet dus nie al die ellende in land en wêreld slegs voor die Here lê en aan Hom uitkoms vra nie. Lê lievers eers die kerk se gebrek, oftewel

gebreke, om God se koninkryk en sy geregtigheid te soek, aan Hom voor. Bid en werk daaraan om die kerk die instrument te maak soos Hy dit wil hê. Dus prediking, gebed, sending, Bybelstudie, uitreik . . . . Om vir die wêreld en die land te vertel dat daar net een oplossing is: bekering en geloof in Christus en doen wat Hy leer (Matt 28:19).

In die duisende jare sedert die sondeval het die mensdom steeds nie tot die besef gekom dat hy 'n gemors maak van sy pogings om 'n beter wêreld en mensdom sonder God te bewerkstellig nie. Niks is so waar as wat die Bybel leer, naamlik dat God 'n gees van dwaling aan ongelowiges en valse leraars stuur. Lees maar tekste soos Johannes 14:17, Romeine 1:24 e.v., 1 Korinthiërs 2:14, 2 Tessalonisense 2:11, 2 Timotheus 4:3, 1 Johannes 4:6. Want mense verset hulle teen die waarheid, hul verstand is verward en verdra nie die gesonde leer nie. God het aan die goddelose en ongelowige wêreld 'n gees van dwaling

gestuur. Vir hulle is God se leer dwaasheid. Kyk maar na die talle tekste wat handel oor dwaalleer, dwaalleraars, dwaasheid en dwaling. Of Paulus se brief aan die Korintiërs (1:17-27).

Al vanaf die sondeval probeer die mensdom self, sonder God, regkom en 'n beter wêreld met beter mense tot stand bring. En hoe harder gepoog word, hoe groter die terugslae. 'n Goeie voorbeeld is die afgelope anderhalwe eeu met die opkoms van nasionalisme en talle ideologieë waardeur veral Westerse owerhede daarna streef om met behulp van allerlei eie bedenkings, soos kommunisme, nasionaal-sosialisme, fascisme, liberalisme, kapitalisme, humanisme en apartheid, 'n beter leefwêreld vir alle mense te skep.

Die gevolge daarvan was verskriklik as 'n mens slegs na die 20e eeu kyk: twee wêreldoorloë wat die lewens van honderde miljoene menselewens gekos het, veral tussen lande waarvan die meeste mense beweer dat hulle Christene is. Ook talle ander klein en groot oorloë en burgeroorloë, miljoene mense wat verhongers is, byvoorbeeld in Rusland (onder Stalin), China (onder Mao Zedong), Duitsland met die Joodse massamoord, Kambodja (Pol-Pot), die menseslagting in Ruanda, en so kan 'n mens aangaan. En die lande wat vandag met die een of ander vorm van oorlog of burgeroorlog besig is, is tientalle. Vlughtelinge beloop miljoene en word al meer.

Ons as Christene weet dat aan al hierdie ellende, die gevolge van die sondeval, eers 'n einde sal kom met die wederkoms van Christus. Hy is die Enigste wat die wêreld van sonde en die gevolglike ellende kan red en wat egte vrede kan bring.

Christene se rol

Wat is dan ons rol as Christene in vandag se wêreld? Wat wil Christus hê moet ons nou doen? Met die skepping het God aan die mens die opdrag gegee om die wêreld te bestuur, te

bewoon en te bewaar; so ook ná die sondeval. In die Ou Testament was Israel as die uitverkore volk die rolmodel wat die voorbeeld vir die wêreld moes wees. God het aan sy volk die volmaakte wet, die Tien Gebooie, gegee, wat tot voorspoed sou lei. Maar die volk het keer op keer God verwerp, valse gode begin dien en nie na God se gebooie geluister nie. Die gevolg was dat God Israel sy status as uitverkore volk weggeneem het. In die plek daarvan het Christus die wêreldwye kerk, sy volk, sy bruid, die mense wat in Hom glo en na Hom luister, versamel.

Maar die kerk van vandag is nie juis beter as Israel as uitverkore volk nie. Daar is alles behalwe kerklike eenheid en daar is talle – tallose – “kerke” waar die Bybel nie verkondig word soos God dit wil hê en soos die prediking moet wees nie.

Die ware evangelie moet verkondig word. Die Evangelies en die briewe van Paulus en die ander apostels is vol daarvan. Dit het nie die opdrag van God in Genesis vervang nie, maar wel dat elke gelowige op sy eie plek en met sy eie gawes moet leef, soos God dit van die begin af wou gehad het. Dis die toepassing van die gelowige se kultuuropdrag in Paulus se tyd, en in ons tyd.

Deel van die opdrag is dat vir gelowige en ongelowige owerhede gebid moet word, want almal is deur God aangestel (Matt 22:21; Mark 12:17; Rom 13; Tit 3:1; 1 Tim 2:1,2; 1 Pet 2:13-17). Maar opvallend is dat Christus en ook die briewe van Paulus en die ander apostels nêrens die owerhede van dié tyd kritiseer of aanspreek nie. Soos Petrus dit stel: “Wees dan onderdanig aan elke menslike verordening.” En dit was in 'n tyd toe die wrede Romeinse owerhede vrot was van korrupsie, vervolging, wrede onderdrukking en magsmisbruik.

Dit is dan ook nie die taak van die kerk of die prediking van vandag om negatief of kritiserend teenoor owerhede te staan nie. Ja, wel om te bid dat die owerhede volgens God se wil sal regeer

sodat ons as gelowiges 'n stil en rustige lewe kan lei (1 Tim 2:2). In die Bybel word ongelowige owerhede nie gekritiseer nie en hulle word slegs genoem vir sover dit relevant is vir die kerk. Paulus, wat werklik vervolgt en gemartel is, kla nie die owerhede aan nie (bv. 2 Kor 11:23-26; 2 Tim 3:11); ons moet ook eerder dankbaar wees as lyding van ons verwag word (bv. Hand 5:41; 1 Pet 3:14, 4:1).

Waarmee ons wel as prioriteit moet besig wees, is die verkondiging van die ware, Bybelse leer, en die identifiseer en verwerp van alle valse leer in die kerk. Valse leraars en hul leer asook kerke wat op die verkeerde pad is, moet geïdentifiseer en aan die kaak gestel word, orals waar daar geleentheid voor is (2 Tim 4:2).

Tog is dit opvallend hoe min dit gebeur. Ja, dit gebeur wel ten opsigte van kerke wat ver van ons bed is, soos die Arminiane, die Roomse Kerk en ander valse leer, veral in die geskiedenis. Maar nie soseer ten opsigte van sektes en valse kerke rondom ons vandag nie en ook wat betref valse leer in ons eie kerkverband nie. Waarom? Leer 1 Timoteus 4, 2 Petrus 2, 2 Johannes 2:10 ons nie anders nie? Dalk om tog maar nie onrus te skep nie, of om ter wille van die vrede en (valse) leer die "eenheid" te bewaar, of uit vrees vir dalende getalle lidmate? En om water by die wyn te gooi deur eredienste te populariseer en steeds klem op die "liewe Jesus" en die liefde te laat val, iets wat mense graag hoor?

In ons eie kerkverband is daar baie onrus oor dinge soos die rol van vroue (VIDA – vroue in die amp), kerklike ontrouheid (swak kerkbesoek), allerlei onderwerpe wat met sagte handskoene behandel word met as ondergrond die ondermyning van die regte hermeneutiek en kerklike dissipline. Maar steeds daal lidmaatskapgetalle (ongeveer 30% oor die afgelope dekade) en ook die gebrek aan belangstelling vir reformatoriese onderwys.

Dit en ander kerklike sake moet eerder in die prediking en gebed aangespreek word; die gelowiges moet leiding daaromtrent kry. En beter opgelei en ingelig word.

Die prioriteit moenie wees "Ons vir jou Suid-Afrika" nie, maar die kerk as bruid, liggaam van Christus. Want dit is waaroor dit moet gaan in die Christen se lewe, nie oor sy land, taal, nasionaliteit of kultuur nie. Die gelowige moet bly en dankbaar wees wanneer die Here die kerk op die regte pad wil hou. Dit is tog veel belangriker as die kampioenskap van die Springbokke of oor beurtkrag en soortgelyke wêreldse dinge?

Naskrif: 'n Tipiese voorbeeld van hoe die kerk van Christus nie meer deur baie gelowiges gesien word as die kern en beginpunt in die stryd teen die bose rondom ons nie, is 'n artikel deur emeritus professor Fika Janse van Rensburg in *Beeld* van 20 Desember onder die opskrif "Ons vir jou Suid-Afrika" waar hy die prioriteitsrol van die kerk nie eers noem in sy "insigte" om iets aan die stukkende SA en wêreld te doen nie. Hy kom tot die gevolgtrekking dat die gelowige se wekroep moet wees: "Ons tot jou diens, Suid-Afrika – as slawe van Christus". Dat dit moet gebeur deur die kerk as liggaam van Christus, word nie genoem nie. Terwyl die NGB Artikel 28 tog duidelik die kerk se essensiële rol aantoon – nie om 'n land te red nie, maar ter wille van die saligheid van die gelowiges – wat tog veel belangriker is as "Ons vir jou SA" (lees ook Art 27-29 NGB en sommer ook Art 36 oor die rol van die owerheid ten opsigte van die kerk).

Naak in die hemel?

Verstaan ons nog wat ons sing?

Ds Pieter Boon, predikant van VGK Pretoria-Maranata. Soos gepubliseer in Kompas Desember 2023/Januarie 2024

[Nota van redakteur: Hoewel spesifieke omstandighede tussen VGK Maranata en GK Die Kandelaar mag verskil, glo ons dat daar voldoende ooreenkomste is dat hierdie artikel ook op ons jongmense van toepassing mag wees. Daarom neem ons dit onveranderd oor.]

Sê Dawid in Psalm 139 dat hy naak in die hemel wil gaan slaap: "As ek ... die hemel naak ... my slaapplek maak" (Ps 139:4 berymd)? En oor watter rassegroep sing ons in Psalm 92: "hul weet nie dat hul ras sal struikel in hul gange" (Ps 92:3 berymd)?

'n Rukkie gelede het ek my katkisanter gevra om 'n klein toetsie te skryf. Ek het 'n aantal frases uit die Psalms uitgedruk met die doel om agter te kom wat daardie woorde beteken.

Daar was 'n hele aantal woorde waarvan die jongmense nie 'n idee gehad het wat dit beteken nie. Om enkele voorbeelde te noem:

sponde (Ps 4:2)

snode (Ps 36:1; Ps 5:5)

getrag (Ps 31:6)

skigte (Ps 38:2)

bare (Ps 65:5)

swerk (Ps 68:8)

ylings (Ps 78:9,23)

geswind (Ps 83:4)

stonde (Ps 4:2; 71:9,11; 89:17)

Weet u nog wat hierdie woorde beteken?

Dan was daar woorde waar die jongmense onder die indruk was dat hulle wel die betekenis ken, maar tog die bal heeltemal misgeslaan het. Die twee voorbeelde wat ek in die inleiding genoem het, spreek boekdele:

"Maar dwase sit gevange en in hul waansin vas; hul weet nie dat hul ras sal struikel in hul gange" (Ps 92:3). Wie nie weet dat die woord *ras* in ou Afrikaans *vinnig* beteken nie, sing iets heel anders as wat Totius bedoel het. Ons sing hier nie oor 'n spesifieke etniese groepering nie. Die probleem is egter dat dit deesdae die uitsluitlike betekenis van die woord *ras* geword het.

Die tweede voorbeeld wat ek hierbo genoem het, lei die jongmense eweneens op 'n dwaalspoor: "As ek op vleu'ls die hemel naak, of diep omlaag my slaapplek maak" (Ps 139:4). Wie nie weet dat *naak* ook in ou Afrikaans die betekenis *nader kom* of *aankom* het nie, verstaan hierdie sin totaal anders. Dis nie dat die digter *kaal* in die hemel 'n slaapplek gaan soek nie. Dis nie wat Totius bedoel het nie. Dis ook nie wat daar in die Bybel staan nie. Dit gaan daaroor dat selfs as ek in staat sal wees om by die hemel uit te kom, of in die doderyk (twee uiterstes), ek daar nie vir God verborge sal wees nie.

Jong (en ouer) mense begin om ander dinge te sing as wat daar in die Bybel staan, nie omdat Totius dit verkeerd berym het nie, maar gewoon omdat die taal aanbeweeg het. Wat veral problematies is, is as ons dink ons weet wat ons sing, omdat baie woorde in Afrikaans verskillende betekenis het (homonieme). Tog sing ons dan iets wat nie in die Bybel staan nie.

Hier is nog 'n aantal woorde wat ons deesdae laat kleitrap. Ons dink dikwels ons kan die betekenis uit die konteks aflei, maar is dit wel so?

Woord	Psalmreël	Betekenis wat katkisante gee	Regte betekenis
onspoed	"Geen <i>onspoed</i> wat hom in sy werk sal stuit" (Ps 1:2)	beperking, weerstand	teenspoed, ongeluk
mos	"by <i>mos</i> en koring lustig lewe" (Ps 4:4)	klein plantjies, alge	wyn, duiwesap
snode	"hy terg, as <i>snode</i> wetverbreker" (Ps 5:5)	sondige	veragtelike
roede	"'n alte strenge <i>roede</i> " (Ps 6:1)	wortels, moeilike tye	lat, stok, rottang
gedoë	"en wil tog nimmermeer <i>gedoë</i> " (Ps 13:3)	dink	toelaat, duld
verwerdig	"en wil my smeking nou <i>verwerdig</i> " (Ps 17:1)	verwerp	waardig ag
gebreidel	"Sy hand het Hy van bo gestrek ... my vyande, te sterk vir my, <i>gebreidel</i> in hul raserny" (Ps 18:9)	trots	beteuel, beheers
skrede	"Hy ... lei my swakke <i>skrede</i> " (Ps 23:1, 1e beryming)	tekortkominge, sondes	voetstappe, treë
gestadig	"omring my op my lewenspad <i>gestadig</i> " (Ps 23:2, 2 ^e beryming)	veilig	aanhoudend, voortdurend
getrag	"U het my nimmer oorgegewe aan vyande wat wreed <i>getrag</i> het na my leed" (Ps 31:6)	gespot	gestreef het na, geprobeer
vergramd	" <i>Vergramd</i> bedink die bos' 'n lis" (Ps 37:7)	deeglik, sleg	kwaad, vertoornd
belaag	"red my van die mens wat my <i>belaag</i> " (Ps 64:1)	verneder, sleg sê, minag	bedreig, bekruip
bare	"U demp die bruising van die <i>bare</i> " (Ps 65:5)	gebare, ongelowiges	Golwe
swerk	"Gods eng'lemagte bo die <i>swerk</i> " (Ps 68:8)	duiwel, bose	uitspansel, hemel, lug

Nog 'n tameletjie is daar waar Totius woorde gebruik wat basies uit ander tale kom. So gebruik hy byvoorbeeld Germanismes, wat eintlik

buitengewoon seldsaam is, selfs in ou Afrikaans. Uiteraard het hy dit gedoen om die rym of metrum van sy verse te laat klop. 'n Voorbeeld is: "U hef, trots

hul gerug, my hoof weer in die lug" (Ps 3:1). Die woord *trots* gaan in hierdie geval terug op die Duitse *trotzdem*, wat beteken *ten spyte van*, of *ondanks*. Die katkisante was egter nogal oortuig dat hulle presies verstaan wat met die woord hier bedoel word: *hoogmoedig, selfversekerd, proud* (Engels). Tog is dit nie wat Totius bedoel het nie, en dit word duidelik as 'n mens teruggaan na die Bybelteks.

Nog 'n voorbeeld is Psalm 24:1: "Die ganse aarde, land en meer." Deurgaans het die katkisante by *meer* as sinoniem geskryf: *dam*. Tog praat die Bybelteks nie van *damme* nie, maar van die *see*. Het Totius uit rymdwang maar die Duitse woord vir see – *meer* – gekies?

Dat daar ook baie voorbeelde van leenwoorde uit Nederlands is, hoef nie te verbaas nie. Die jare toe Totius die Psalms berym het, het die mense nog uit die Statenvertaling gelees en uit die Nederlandse beryming gesing. Woorde soos *sponde*, *snode* en *skrede* het waarskynlik vir hulle nie so vreemd geklink as vandag nie. Totius het in 'n mate rekening gehou met die kerkvolk wat geheg was aan hulle tradisies.ⁱⁱ Wat 'n boer 'n keer oor die nuwe Afrikaanse Bybelvertaling gesê het, vertolk ook die gevoel wat mense gehad het oor psalms in Afrikaans: "As die Statenvertaling vir Paulus goed genoeg was, hoekom nie vir ons nie?" Tog het hierdie sentiment Totius nie gekeer om met die oog op die toekoms te werk aan 'n nuwe beryming in 'n nuwe taal nie.

Dit is ook so dat *rymdwang* 'n digter vinniger na ou woorde sal laat gryp. Dit was by Totius nie anders nie. Ook in sy tyd was sommige woorde al "oor die muur", maar ander was nog algemeen in gebruik. Tog is dit woorde wat 'n mens vandag byvoorbeeld nooit meer oor die radio sal hoor nie, en ook nie in ons alledaagse taalgebruik nie.

Net ter verdediging van die katkisante wat bogenoemde toetsie geskryf het, wil ek noem dat hulle hoërskoolleerders is, jongmense wat al jare van psalmverse leer agter die rug het. Dit is jongmense wat deurgaans goeie punte vir Afrikaans op skool kry. Daarom kan ons des te meer die vraag vra: Ver wag ons van ons jeug om 'n universiteitsgraad in Afrikaans te hê, sodat hulle Totius se argaïese woorde kan verstaan? Het die tyd nie gekom om, in die

tradisie en gees van Totius, nuwe berymings aan te moedig nie?

Tans is dit so dat onderwysers (en ouers?) byvoorbeeld sommige psalmverse uitlaat, omdat hulle vanweë die ouderwetse taal nie meer geskik vir die kinders is nie. Dit is jammer vir so 'n psalm! Dikwels moet onderwysers baie tyd daaraan spandeer om woorde te verduidelik. Daarmee word kosbare tyd vermors wat aan die inhoud van die psalm bestee kon word. Net vir die duidelikheid: argaïese woorde is iets anders as om (moeilike) sleutelwoorde in die Bybel te verduidelik, woorde soos byvoorbeeld *verbond* of *geregtigheid*. Dit gaan hier oor eenvoudigweg argaïese woorde.

'n Aantal jare gelede is daar 'n poging onderneem om al hierdie argaïese woorde uit die Totiusberyming te haal: *Hersiene Teks van die Psalms en Skrifberymings (Totius 1937)* deur die Calvyn Jubileum Boekefonds. 'n Mens kan jouself voorstel dat een woord nie sommer maklik met 'n nuwer woord vervang kan word nie. Dit gaan oor gedigte, en die nuwe woorde moet daarom pas in die rym, metrum, ensovoorts. Die gevolg is dat hierdie hersiene teks aansienlik meer veranderings aangebring het as wat aanvanklik beoog is. Dus was daar kritiek dat dit die Psalmberyming as unieke poëtiese skepping aangetas het. Is dit korrek om 'n ander se kunswerk aan te pas? Moet 'n mens nie eerder dan 'n nuwe kunswerk skep nie? Dit is inderdaad iets om te oorweeg. Ons leef nou honderd jaar ná Totiusⁱⁱⁱ en soos dit maar gaan met tale, hulle gaan aanhou verander. As ons begeer dat ons nageslag aan die einde van die 21ste eeu nog psalms in Afrikaans sing – en dit van harte en met begrip – sal ons daaraan moet begin werk. Dit is belangrik om te noem dat daar ná Totius wel nog 'n beryming van die Psalms in Afrikaans verskyn het, dié van TT Cloete (1924–2015). Hoewel Cloete 'n goeie digter was, is die jammerte dat sy beryming gebaseer is op die 1983-Afrikaanse Bybelvertaling. Die minder bronteks-georiënteerde vertaling het Cloete se beryming nie ten goede gekom nie. Daarom het die Cloeteberyming nie breë ingang gevind onder behoudende Christene nie, al het dit die probleem van Totius se argaïese taal opgelos.

Totius-beryming	Hersiene Totius-beryming	Die Bybel 33/53-vertaling
Ps 4:2 "as eensaamheid omsweef jul <i>sponde</i> "	Ps 4:2 "as eensaamheid jul <i>bed</i> omswewe"	Ps 4:5: "Spreek in julle hart op jul bed, en wees stil"
Ps 18:9 "...uit dieptes my getrek, my vyande, te sterk vir my, <i>gebreidel</i> in hul raserny"	Ps 18:9 "...uit dieptes my getrek, my vyande, te sterk vir my, <i>beteuel</i> in hul raserny"	Ps 18:18 "Hy het my verlos van my magtige vyand en van my haters, omdat hulle te sterk was vir my"
Ps 31:6 "U het my nimmer oorgegewe aan vyande wat wreed <i>getrag</i> het na my leed"	Ps 31:6 "U het my nimmer oorgegewe aan vyande wat wreed <i>gesoek</i> het na my leed"	Ps 31:9 "en my nie oorgelewer het in die hand van die vyand nie"
Ps 37:7 " <i>Vergramd</i> bedink die bose 'n lis teen wie voor God regverdig is"	Ps 37:7 " <i>Vertoornd</i> bedink die bose lis teen wie voor God regverdig is"	Ps 37:12 "Die goddelose bedink listige planne teen die regverdige"

Afrikaans bly 'n lewende taal. Dit sien ons in die verskyning van 'n volledig nuwe Bybelvertaling in 2020. Na die vry en interpreterende 1983-vertaling is dit 'n rede tot dankbaarheid dat die 2020-vertaling na aan die grondteks gebly het. Dit sal ook pragtig wees as gelowiges in Suid-Afrika die Psalms oor en oor bly berym, maar dan steeds veranker in die grondteks. Net soos met Bybelvertalings hoef 'n nuwe beryming nie 'n ou een te vervang nie, maar kan hulle hand-aan-hand gebruik word.

'n Groot uitdaging is natuurlik die vraag of daar teenstand sal wees teen nuwe inisiatiewe om die Psalms (en ander Skrifliedere!) te berym. Kerkmense is dikwels geheg aan tradisie en verset hulle (nie altyd met goeie redes nie) teen nuwe dinge. Tog is dit in die gees van Totius as Afrikaanssprekendes voortgaan om die psalms te gebruik, juis ook danksy

nuwe berymings. Dit is daarom belangrik om in die lyn van Totius verder te gaan. Al het die taal verander, die uitgangspunte bly dieselfde. Laat ons bid dat die Here ook in ons tyd digterstalent sal gee om dieselfde Psalms, getrou volgens die Skrif, opnuut te berym in die Afrikaans van die 21ste eeu. Laat ons bid dat die kerk nie verlam sal word deur tradisionalisme van mense wat die Totius-beryming as die een en al beskou nie. Hierdie artikel bewys dat ons taal nog lewendig is en daarom verander. Mense – soos onderwysers en predikante – wat baie met die jeug werk, kom dit des te meer agter. Gaan ons toelaat dat ons jeug al hoe minder kop of stert uitmaak van dit wat hulle sing, of gaan ons hulle bemagtig om die psalms te bly sing, ook as ons al in die graf lê? Ons is geheg aan die psalmverse wat ons vroeër uit ons koppe geleer het. Dit is verstaanbaar. Tog moet ons – soos Totius destyds – ook na die toekoms kyk.

ⁱ Sponde – bed; snode – veragtelike; getrag – geprobeer; skigte – pyle; bare – golwe; swerk – uitspansel, hemel, lug; ylings – haastig, met spoed; geswind – vinnig, gou, rats; stonde – uur, oomblik.

ⁱⁱ Totius het in sy berymings (veral by die meer bekende psalms) gebruik gemaak van die Nederlandse berymings van Datheen, Marnix van St. Aldegonde, Vondel en Camphuysen. Omdat Totius se Afrikaans bewus naby aan die Nederlands gebly het, het dit byvoorbeeld nie rekening gehou met die (veelkleurige) Afrikaans wat die Kleurlinge gepraat het nie, 'n vorm van Afrikaans wat reeds verder van die stamtaal af wegbeweeg het. Dit is 'n aspek waarvoor daar deesdae baie meer aandag is, en tereg.

ⁱⁱⁱ Heelwat van Totius se Psalmberymings is ouer as die vertaling van die Bybel in Afrikaans. In 1923 het byvoorbeeld 'n eerste bundel van 36 psalms verskyn, in 1929 'n tweede bundel met 60 psalms. Op die GKSA Sinode van 1930 meld Totius dat daar 86 psalms gereed was om gepubliseer te word – meer as die helfte.

Ons'Familie

Gesin Johan en Elske Boersema

Johan is op 11 Junie 1985 in Pretoria gebore. Johan is die tweede oudste van Pa Henk en Ma Maryke se vyf kinders. Tydens Johan se grootword jare, het Pa Henk op verskeie dorpe konstruksie projekte gehad. Hulle het in Ermelo, Pietersburg, Heidelberg en Potgietersrus gewoon.

Elske, gebore Van de Wetering, is op 6 September 1984, ook in Pretoria, gebore.

Sy is die jongste van Pa Henk en Ma Cobie se vyf dogters. Sy is hier in ons kerk gedoop, waar sy sedertdien 'n lidmaat is.

Johan het ná skool hotelbestuur studeer. Hy het egter nie lank in hierdie rigting gewerk nie. Hy het vyftien jaar gelede by HVAC Installations, 'n lugversorgingsmaatskappy begin werk. Vandag is hy deel van die daaglikse bestuur van die maatskappy.

Elske het veeartseny-verpleegkunde by Onderstepoort studeer. Sy het by verskeie privaat praktyke en ook by Onderstepoort se hospitaal gewerk. Sy is baie bevoorreg om die afgelope vyf jaar huisvrou te mag wees.

In 2002 trek Pa en Ma Boersema na Pretoria, en sluit aan by ons gemeente. Ons beweeg vir jare in dieselfde kringe by OJV, kampe en gesellighede. Aan die einde van 2010 begin ons harte vinniger klop as ons mekaar sien, en kort voor lank is die koeël deur die kerk en trou ons op 14 Julie 2012.

Ons was baie opgewonde, (en ook 'n bietjie senuweeagtig!) toe ons hoor dat Elske swanger is met 'n tweeling. Bernard en Rikus is op 1 November 2013 gebore. Hulle is drie en 'n half maande te vroeg gebore, en weeg maar 800 gram elk. Deur die HERE se oneindige genade is Bernard en Rikus vandag twee gesonde, besige en baie liefse seuns. Hulle het sopas met graad 4 by Laerskool Dirk Postma begin. Albei is baie lief vir sokker speel, boek lees en Lego bou.

Op 8 Junie 2017 is ons verbly met 'n dogter en sussie, Anél. Anél is hierdie jaar in graad 1 en is baie opgewonde dat sy al kan begin lees en skryf! Anél is baie lief vir popspeel, swem en inkleur saam met Mamma.

As gesin is ons baie lief vir kamp. Ons geniet dit om saam te braai en swem op 'n Saterdagmiddag.

As afstammeling van drie groot families in die kerk, (Boersema, Van de Wetering en Bakker), is ons baie bevoorreg om elke Sondag soveel familieledede by die kerk te sien. Maar behalwe vir bloedfamilie, het ons die groot seëning om Familie te mag wees met die res van ons broeders en susters in Jesus. Ons is dankbaar vir die broederliefde wat ons mag ervaar in ons gemeente.

